

Ole Jacob Madsen (2010):

Den terapeutiske kultur.

Oslo: Universitetsforlaget, 205 sider

Ole Jacob Madsens bok *Den terapeutiske kultur* er sjelden vare. Madsen er utdannet psykolog. I tillegg har han studert filosofi. Til sammen gir det ham et godt grunnlag for å vurdere psykologiens innflytelse på kulturen. I Norge er det ikke skrevet mye om dette, selv om professor Tor-Johan Ekeland ved Høgskolen i Volda og professor i sosialpsykologi ved NTNU, Arnulf Kolstad, tidligere har fremmet lignende synspunkter. Madsens bok er delt inn i to hoveddeler, til sammen ni kapitler. Første del handler om *Psykologi og samfunn*. Andre deler handler om det samme, men mer spesifikt om *Psykologien i senmoderniteten*.

Psykologi er en ung vitenskap. Som selvstendig vitenskap og disiplin har den kun eksistert i om lag 130 år, men den har likevel rukket å etterlate seg et stort avtrykk i den vestlige kultur og er nå en bredt anvendt vitenskap med profesjonell ekspertise på stadig flere av samfunnets områder. Det er dette som får Madsen til kritisk å vurdere *det terapeutiske etos*, hvor målet alltid er individets selvrealisering, altså ikke lenger frelse som i kristendommen, men størst mulig grad av fysisk og psykisk helse. Poenget for Madsen er at psykologien som i vår tid har tatt på seg oppgaven å rehabilitere mennesker fra alle typer psykiske lidelser, selv kan bli opphav til lidelsen ved at den gjennom sine intervensjoner – i praksis – arbeider med å få mennesker til å tilpasse seg bedre til samfunnet, uten å tematisere de samfunnsmessige forhold som kan ha bidratt til å gjøre dem syke. Når psykologien primært har dette funksjonelle siktemålet, mister den noe av sitt samfunnskritiske potensial. Mange vil være enige i påstanden om at vår tids menneskeideal er det aktivt velgende individet som selv skaper sitt liv og sin identitet.

Men når alle svar på tilværelsens gåter kastes tilbake på det enkelte individ og individet *alene* må skape mening i sin tilværelse (med terapeuten som katalysator), kan presset til å skape mening i sin egen tilværelse bli for stort. I denne prosessen får mennesket aldri hvile. Det må alltid videre. Det er denne individualiseringen av menneskelivet som psykologien, ifølge Madsen, *bidrar* til. Den gjør menneskets identitetskonstruksjon til oppgave som aldri kan fullføres.

Individualiseringen fører dessuten til et nytt syn på potensielle kollektive erfaringer, for eksempel i arbeidslivet. Har du ikke jobb, skyldes det at du ikke er mobil eller fleksibel nok, og da kan du følgelig ha behov for å arbeide med dette – i terapi. Samfunnets uløste konflikter blir dumpet på enkeltmennesket. Bak dette finner man ofte en ureflektert, i det minste uartikulert, bekjennelse til troen på at mennesket må opptre som sin egen selvlovgiver. Mennesket må bli *autonomt*. Madsen hevder at den moderne forestillingen om selvrealisering har sine røtter i den humanistiske psykologien i USA i tiårene etter andre verdenskrig. I Abraham Maslows behovshierarki rager selvrealisering høyest, og i den humanistiske psykologien (Carl Rogers), som hadde til hensikt å etablere seg som en *via media* mellom psykoanalysen og behaviorismen, lå konsentrasjonen ensidig på selvrealisering og på enkeltindividets livsprosjekt. Det er det ikke nødvendigvis noe galt med, selv om det er lett å se at det passer som hånd i hanske til det amerikanske idealet av *the self made man*. Problemet oppstår når selvrealisering blir betraktet som en universell menneskerettighet, og når tanken om denne rettigheten fører til at individet løsrives fra kollektive sammenhenger hvor det kunne søkt og funnet mening med sitt liv. Når hvert menneske skal være sin egen entreprenør og skape sitt *foretaks-selv*, ligger risikoen for tap, tomhetsfølelse og depresjon rett rundt hjørnet. Den

deprimerte er et menneske som er blitt utslitt av å realisere seg selv. ”Det kan synes slik at jo flere selvrealiseringsmuligheter, jo mer lidelse finner man i befolkningen,” skriver Madsen. Og desto flere psykologer blir det bruk for! Dette er terapiens triumf.

Andre del av boken handler om hvordan psykologien, ikke som vitenskap, men som populærkultur, preger stadig større deler av samfunnslivet. Det er mulig å føre denne utviklingen tilbake til Carl Rogers. I boken *On Becoming a Person* (1961) gir han uttrykk for håpet om at psykoterapi en dag skal bli allment tilgjengelig, bli ”en hverdagslig sak”. I dag finner man håpet innfridd i selvhjelps litteraturen, i en rekke TV-programmer, i idretten og i filmindustrien. Et eksempel på det siste finner Madsen i filmen (og boken) *The Secret* (2006) som viser fram populærversjonen av kognitiv terapi. Hovedbudskapet i filmen er at du blir det du tenker. Din skjebne er bestemt av din tanke. Psykens tanker og følelser manifesterer seg materielt. For mange av jorden undertrykte, mishandlede og misbrukte mennesker er det imidlertid vanlig å tenke på det man frykter og helst vil unngå, og dermed blir resultatet ifølge filmens terapeutiske etos, at de får mer av det de forsøker å unngå. Loven om at vi tiltrekkes av ting gjennom våre tanker, kan forklare alt i våre liv. Enkeltmenneskets psyke blir sammenlignet med en magnet. Som en av de innvidde lærerne i filmen sier: Tror du at det er en *tilfeldighet* at 1 prosent av verdens befolkning eier 96 prosent av jordas rikdom? Vil du ha del i denne rikdommen, må du følgelig lære å *tenke* annerledes. Du må gå i terapi! I *The Secret* er stoikeren Epiktets (55–135) visdom om at enkelte ting er opp til oss selv, andre ting er ikke opp til oss selv, brutt ned. Også kroppen vår, eiendelene våre, omdømmet vårt og stillingen vår, som Epiktet plasserte utenfor vår makt, flyttes innenfor vår rekkevidde. Selvet kan nå tilsynelatende bli Gud. Klinisk psykologi er dessuten, ifølge Madsen, det første kulturelle systemet som forsøker å bli av med theodicéproblemet ved å gjøre lidelsen til et resultat av en skadet eller feilstyrt psyke.

Også i idretten forklares prestasjoner med ”det mentale”. Både seire og tap kan forklares ved henvisning til at ”den mentale biten” enten

var på plass, eller ikke var på plass. Hvis frykten for å tape var større enn lysten til å vinne, kan det forklare tapet. Motsatt hvis man vant. En fotballspiller må ikke spille med høye skuldre. Han må slippe seg løs. Med psykologiens og terapiens innpass i populærkulturen endres språket. Hvis man tidligere bommet på en straffe, kunne det skyldes at man hadde for høye skuldre (Det kan jo også tenkes at man ikke har øvd nok!). I fremtiden, spekulerer Madsen, kan det være at man bommer på straffen fordi man er ”aktivert i det ventrale området”. Men har man gjennom denne formen for *nyspråk* sagt noe mer innsiktsfullt?

I Norges støtteapparat til OL i Vancouver var det med 68 personer, 4 av dem var psykologer. Da Norge hadde tatt 23 medaljer, hvorav 9 gull, skrev presidenten i Norsk Psykologforening, Tor Levin Hofgaard: ”Psykologer tar gull”, en kraftig vekker for dem som trodde at alt bare handlet om å gå fort på ski. Hvis forekomsten av psykisk sykdom i et samfunn øker, er det en indikator på at man trenger flere psykologer. Går forekomsten av psykisk sykdom går ned, er det et tegn på at de terapeutiske intervensjonene virker. Uansett sprer den terapeutiske kulturen seg til stadig flere områder. Et eksempel på det kan man også se i utviklingen av de terapeutiske manualene. Hvis man sammenligner DSM III som ble publisert i 1980 og DSM V som etter planen skal lanseres våren 2013, vil man se at antallet diagnoser er mangedoblet.

Kapittel 4 som handler om forholdet mellom psykologi og religion, vil nok være av særlig interesse for mange av tidsskriftets lesere. Madsen spør om den sakrale samtalen mer eller mindre er i ferd med å utarte til en psykoterapeutisk konsultasjon som bygger opp om den religiøse individualismen som brer seg, ikke bare i USA, men i store deler av den vestlige verden. Han spør om den avsakralisering som er forbundet med tradisjonell religiøsitet, er i ferd med å omdannes til en nysakralisering, vel å merke begrenset til *selvets sakralisering*, og om nyreligiøsiteten som referanseramme for selvet kan forstås som en naturlig forlengelse av den terapeutiske etos. En individualistisk kultur som oppmuntrer unge mennesker til å finne svarets på alle livets gåter i

seg selv, har få ytre referansepunkter og gjør selvrealisering vanskelig og potensielt forvirende, fordi man ikke har noen "far", noen autoritet, å gjøre opprør mot, hevder Madsen.

Madsens bok er en psykologikritisk bok, skrevet av en psykolog med filosofisk kompetanse. Den kan kritiseres for å være ensidig i sin kritikk av psykologiens innbegreper på så mange av menneskelivets områder. Det betyr imidlertid ikke at Madsen er blind for at psykoterapi kan hjelpe mange mennesker som er skadet i møtet med livets harde realiteter, men han etterlyser *den samfunnsmessige forestillingsevne*; dvs. disposisjonen til å forstå sammenhenger mellom større samfunnsmessige endringer og ens eget liv. Den samfunnsmessige forestillingsevnen er kort og godt evnen til å skifte perspektiv fram og tilbake mellom det politiske og det psykologiske.

Etter mitt skjønn er dette en nyttig, nødvendig og svært velskrevet bok.

ROALD IVERSEN, PH.D.

Forsker ved St. Olavs hospital, avd. Brøset,
Kompetansesenteret for sikkerhets-,
fengsels- og rettspsykiatri.

William A. Barry, SJ

A Friendship Like No Other. Experiencing God's amazing embrace. (Loyola Press, Chicago, 2008), 203 s

Er det mulig å gi mennesker og kristne troen tilbake på at Gud finnes hos dem og bryr seg med deres liv? At Gud utgjør en forskjell? Siste nylige statistikk fra KIFO (2013) om nordmenns forhold til kirken gir entydige svar på at flere og flere mennesker *ikke* ser og opplever Gud som relevant for deres liv. Min erfaring er også at mange har gitt opp troen på at *Gud* og *jeg* kan være et aktuelt par.

Det finnes alternative røster verdt å lytte til. William Barry SJ har skrevet omtrent 15 bøker om gudsrelasjon og åndelig veiledning. Hans mest utbredte og kjente bok er *Å gi åndelig veiledning*. Den kom på norsk i 2008. Her viser Barry sammen med William Connolly hva denne veiledningen handler om. Boka er brukt som lærebok på Presteforeningens og MFs to kurs i Åndelig veiledning (ÅV) 2005–6 og 2008–11.

Barry er en sentral skikkelse når det gjelder sjelesorg og veiledning. Han var med på å grunnlegge *Senter for religiøs utvikling* i Cambridge, Massachusetts i 1971. Senterets formål var å drive forskning, å utdanne åndelige veiledere og å gi mennesker åndelig veiledning. Hensikten var å hjelpe folk med å utvikle sitt forhold til Gud. Barry ble etter hvert mer og mer opptatt av bønn. Han kom til å se på bønn ikke bare som et personlig forhold mellom mennesket og Gud, men som et vennskapsforhold. Dette har resultert i flere bøker hvor han beskriver forholdet til Gud som et vennskap. I 2008 kom den boka som jeg her fokuserer på: *A friendship like no other. Experiencing God's amazing embrace*. Men flere bøker i samme temakrets fulgte: *Here's my heart. Here's my hand. Living fully in friendship with God* (2009); *Changed heart, changed world. The transforming freedom of friendship with God* (2011); *Praying the truth. Deepening your friendship with God through honest prayer* (2012). Alle disse klinger med i teksten som følger.

Barry sier det tok en stund før han våget å formulere bønn som vennskap med Gud. Men det er et uttrykk for hva han har erfart gjennom

mange år sammen med Gud. Samtidig er det også hva mange av dem han har gitt veiledning til, har formulert om hvordan forholdet til Gud kan beskrives.

Boka starter med introduksjon: *What does God want?* Dernest har den tre deler:

- Del I: *Experiencing God's desire for Friendship*. Barry viser her hvorfor han mener at menneskelig vennskap er den beste analogien for hva et gudsforshold er.
- Del II: *Understanding Ourselves and God*. Meditasjoner over spørsmål som har med vennskapsforholdet til Gud å gjøre.
- Del III: *Experiencing God*. Handler om hvordan vi kan skjelne erfaring med Gud fra annen erfaring.

I innledningen spør Barry om hva grunnen kan være til at Gud skapte mennesket. Hans uortodokse påstand er at det Gud ønsker, er vennskap – ikke fordi Gud trenger vennskap for sin egen del, men fordi Gud ønsker (desires) dette. Skal et vennskap med Gud være mulig, må vi oppdage at Gud "er bedre enn sitt rykte". Mange holder avstand til Gud fordi de frykter Gud og er redd for hva et nært forhold vil føre til. *Vennskap* er et positivt ladet begrep som vil hjelpe oss til å justere vår forestilling om hvem Gud er. Barry viser at kirkehistorien eksemplifisert med Thomas Aquinas definerer *caritas* (kjærlighet) som vennskap med Gud. Teresa av Avila beskriver også sitt forhold til Gud som vennskap.

Første del av boka handler om hvordan vi kan se på menneskelig vennskap som et gjensidig forhold bygget på tillit og likeverdighet. Skal et vennskap utvikle seg, må en tilbringe regelmessig tid sammen. Et venneforhold vil normalt gjennomgå både perioder med avstand, men òg gode dager med samarbeid, fellesskap og nærhet. Barry bruker dette som en analogi for vennskap med Gud, hvor vi er kalt til å være Jesu disipler – dvs. hans venner. Skapelsesberetningene kan leses som en invitasjon til vennskap. Mennesket er skapt til å leve i Guds hage i fellesskap med Gud. De er skapt i Guds bilde. Selv om menneskene i GT ofte svikter og vender seg bort fra Gud, gir ikke Gud opp sin intensjon om kontakt. Til slutt sender han sin sønn som sier til sine disipler: *Jeg kaller dere ikke*

lenger tjenere, jeg kaller dere venner (Joh 15.15).

Barry presenterer ignatianske åndelige øvelser for dem som er redd for Gud, og for dem som ønsker et nærere forhold til Gud. Han viser hva det kan være som hindrer oss når avstanden til Gud øker. Videre gir han oss hjelp til å bli bedre kjent med Jesus. Den eneste måten å utvikle et vennskap med Jesus på er å si direkte til ham hva du føler og tenker, og deretter vente på respons! Jesus forholdt seg forskjellig til forskjellige mennesker han møtte. Vi kan heller ikke forutse Jesu reaksjon og vil bli overrasket over den responsen vi får. Barry utfordrer oss til å ta på alvor at Jesus lever og er med oss alle dager (Matt 28.20). Skal vi utvikle et vennskap med Jesus, er det nødvendig at vi er ærlige og oppriktige. Barry siterer ofte Ignatius. *Gud finnes alle steder og i alle forhold*. Han holder verden oppe for oss og gir oss gode gaver. En slik Gud tar det et helt liv å bli kjent med. Gud er mysterienes mysterium.

Hvordan kan det være mulig at Gud vil være min venn? Det var jo derfor han skapte oss sier Barry. Det hjelper ikke om vi opplever oss uverdige. Den største hindringen for et forhold til Gud er at vi tror at dette forholdet avhenger av oss selv og hvor vellykket vi er. Vårt liv er vesentlig. Jeg betyr for Gud en forskjell.

Det kan oppfattes egoistisk eller å være selvopptatt å bruke tid på fordypning av forholdet til Gud! Nei, sier Barry, fordi ved å inngå i et voksent venneforhold med Gud blir vi en del av Guds plan. Vi lærer å samarbeide med Gud om hans vilje for verden. Barrys spiritualitet har et gudsbilde med en personlige gudsrelasjon som fører til utadvendt virksomhet for menneskene og den jorden Gud har skapt.

Hvordan forstår Barry frelsen? Vi blir frelst når vi tar i mot Guds tilbud om vennskap. Dette tilbud gjelder alle og er uten begrensninger. Jesu død og oppstandelse forteller det som er å si om Guds hjerte for menneskene. Vi trenger ikke være redd for å vise Gud vår sårbarhet. Gud ble sårbar for oss først ved å lide og dø. Slik har han vist oss hvem han er. Barry viser oss hvor erfaringen med Gud som venn fører oss når det gjelder gudsbilde og samhörighet med Gud. Han bruker både Bibelen, litteratur, poesi og uttalelser fra kirkefedre og helgener til dette.

Barry behandler også en rekke teologiske spørsmål ut fra perspektivet vennskap med Gud. Han gir god sjelsørgerisk hjelp. Gud ydmyket seg selv på korset for å vise oss at han bryr seg med vår verden.

Barrys foreldre immigrerte fra Irland. Her bruker de begrepet *"thin places"*. Det er steder hvor grensen mellom himmel og jord, mellom hellig og profant synes uvanlig porøs og lett gjennomtrengelig. På slike steder har Gud lettere for å komme igjennom og være tilgjengelig. Men, sier Barry, *Gud lekker over alt*, og han oppfordrer oss til å finne våre tynne steder hvor Gud lettest kan oppleves og erfares. Han nevner Bibelen, liturgien, kjærligheten mellom kvinne og mann, familien og naturen. Her er det viktig å glemme seg selv, slik at vi kan bli oppmerksom på om Gud viser seg. For dem som vil se, er verden full av Gud.

Hvordan vet jeg at det er Gud jeg opplever. Barry henviser til Ignatius sine *Åndelige øvelser* som sier at det som gir trøst og glede, er av Gud; det som gir mismot og bekymring er av den onde.

Er det mulige å leve i vennskap med Gud? Kan vi ha et venneforhold til himmelens og jordens Herre? Svaret kan synes selvsagt: "Dette er i overkant!" Det er ikke mulig, fordi vi er bare mennesker, og Gud er Gud. Å ha Gud som venn er en fin og også en bibelsk tanke, men i praksis blir vel dette i overkant?

Hva skal vi mene om Barry sin visjon om Gud som venn?

Vi mennesker er forskjellige. Vi relaterer og kommuniserer på forskjellige vis. Barry sitt språk er *erfaringens språk*. Erfaring med Gud er en del av vår kristne arv. Det er lange tradisjoner i kirkens historie for å ta gudserfaring på alvor. Vennskap er en mulig måte å beskrive denne erfaringen på. Det er sakssvarende å si at *vennskap med Gud nettopp innholdsbestemmer ordet nåde. Ingen har større kjærlighet enn den som gir livet for vennene sine* (Joh 15.13).

Det er i dag innenfor psykologien fornyet oppmerksomhet på hvor viktig tilknytning og relasjoner er for hvordan vi oppfatter oss selv, på hvilken måte vi nærmer oss andre mennesker. En god innføring i dette gis i Tor Wennebergs bok *Vi er våre relasjoner* (2011). Våre relasjoner

former den dypeste opplevelsen av oss selv. De avgjør om vi opplever oss selv som verdt å bli elsket, og om vi har evne til å elske andre. Gjennom å motta ÅV kan et *erfart* vennskapsforhold med Gud frigjøre og løse opp det som er skakkjørt og innkrøket. Relasjonen med Gud blir et utgangspunkt og en tolkningsnøkkel for ny erfaring. Slik utgjør vennskap med Gud et grunnleggende utgangspunkt for hvordan jeg ser på meg selv, og hvordan jeg forholder meg til andre.

Hvordan er mitt gudsbilde? Kan Gud erfares? Barry sin bok gir oss mulighet til å jobbe med disse viktige spørsmålene. Den er skrevet for et bredt publikum. Barry formidler dyp kunnskap. Han gir erfaring fra et liv som åndelig veileder på en forståelig og enkel måte. Spørsmålene boka reiser, er etter min mening sentrale og grunnleggende. Svaret vi gir, kan være avgjørende for hvordan kirken i fremtiden vil være i stand til å formidle Den levende Gud.

SIGURD A. BAKKE
Sokneprest i Nordby

Bent Berring-Nielsen, Hans Raun Iversen,
Jonas A. Jørgensen, Mogens S Mogensen og
Morten Skrubbeltrang (red):
*Den mangfoldige kirke. Menighetsformer i Danmark. Ny
Mission nr. 24.* Frederiksberg: Dansk Missionsråd 2013.

Danmark er det land i Norden som på mange måter er mest konservativ med å holde på den tradisjonelle kirkeordningen, med en soknedelt folkekirke med statlig styring. Samtidig er det et betydelig mangfold av andre menigheter, mange med røtter helt tilbake til siste del av 1800-tallet. Denne boken redegjør for de lange utviklingslinjer både innenfor og utenfor folkekirken, og gir en oppdatering av status i dag og reflekterer over aktuelle utfordringer.

Boken er skrevet innen rammen av Dansk Missionsråd. Utgangspunktet var en drøfting av temaet "Missiologier i Danmark", og endte opp med en drøfting av kirken, av forskjellige menighetsformer i Danmark. En bevegelse fra missiologi til ekklesiologi. Redaktørene beskriver dette som om misjon er kommet hjem til kirken, og at en misjonær kirkeforståelse er i ferd med å få innpass i kirken som sådan, og viser her blant annet til formuleringer av kirkens overordnede oppgave fra det danske kirkeministeriet.

Med misjonsvirksomhet i utlandet som et bakteppe tar redaktørene med seg den lærdom at den lokale kirke må ta form og farge av den lokale kultur og kontekst. Danmark er ikke her noe unntak. Arbeid med menighetsutvikling for å stimulere det lokale særpreg i menigheten, eller lokale kirkeutvikling som de kaller det i Danmark, er en motivering for og sentral del av boken.

Boken er inndelt i fire hoveddeler. Første del har fokus på de aktuelle endringer i den danske kirke og presenterer de misjonale menighetsformer man møter på kanten av og utenfor folkekirken. I andre del setter man søkelyset på de endringer som har skjedd og er på vei i den brede folkekirke. Tredje del av boken beskriver de lange historiske tradisjoner for menighetsdannelse av de tradisjonelle kirkesamfunnene, samt de grundtvigske frimenigheter og valgmenigheter og kirkefondsmenigheter, som startet opp i siste del av 1800-tallet. I siste del av

boken er fire ulike forfattere invitert til å vurdere dette mangfoldige bilde av menighetsformer som boken beskriver. Boken tar altså utgangspunkt i praksis, slik man ser menighetslivet utfolde seg i det danske samfunn. Man forsøker å sette det inn i en historisk ramme, med en omfattende dokumentasjon. I tillegg til å beskrive denne virkeligheten ønsker redaktørene å bidra til den fortsettende samtale om hvordan kirken i Danmark kan utvikles.

Ut fra den konteksten jeg selv arbeider innenfor, den norske folkekirken, vil jeg her spesielt vise til bokens andre del "Folkekirken på banen" og deretter noen kommentarer til de avsluttende refleksjonene. I den første artikkelen i andre delen (s 60–70) er det *Hans Raun Iversen* som skriver om nye menighetsformer i folkekirken, som er en oversiktsartikkel for de øvrige bidragene i denne delen. Han tar utgangspunkt i det han kaller den danske modellen, med en dobbeltstruktur der en offisiell soknemenighet og de frie, folkelige organisasjoner lever ved siden av hverandre og gjerne i et visst spenningsforhold. Dette er noe vi kjenner godt i Norge, og kan nok like gjerne betegnes som en "skandinavisk modell". Han viser til at frie organisasjoner til en viss grad kan fungere som "paramenigheter" i folkekirken (s 63). Han omtaler videre det han kaller funksjonsmenigheter og ser dette som en parallell til kategorialmenigheter og profilmehigheter, med henvisning til Stangeland som har vært en av de aktive i NMS-nettverket for menighetsplanting og menighetsutvikling her i Norge. Han konkluderer med at folkekirkens sokn på ganske få år er gått fra å være overveiende regelstyrte preste- og bekjennelseskirker til overveiende målstyrende menighets- og aktivitetskirker. På den måten er soknemenighetene blitt mer lik de frie, kirkelige organisasjonene og frikirkene, med større grad av medlemsinnflytelse og målstyring. En konsekvens av denne utviklingen er at fremtidens menighetsråd i Danmark vil velges på årsmøter eller generalforsamlinger i soknene, slik som er vanlig i andre organisasjoner. Dette står i skarp kontrast til valgformen vi har hatt i Den norske kirke, med kirkevalg parallelt med de offentlige valg.

Videre følger det tre artikler med eksempli-

fiseringer av utviklingen i folkekirken. *Oline Kobbersmed* skriver om katedralmenighetens fornyelse i domkirken i København, sammenlignet med familiemenigheten i Esbjerg-forstaden Kvaglund. *Jørgen Jørgensen* skriver om den menighetslivssentrete "folkekirke med kant" som han selv er prest for i Sct. Nikolai Sogn i Aabenraa. Fra motsatt del av landet gir *Andreas Rasmussen* et portrett av det vanskelige eksperimentet med å få det gamle Vestebro prosti i København til å samvirke i storbysoknet Vestebro Bykirke. Han viser blant annet til erfaringer fra Den norske kirke i Bergen sentrum. Prosjektet i Vesterbro er også interessant i forhold til de sammenslåinger av sogn, som for tiden skjer i Oslo bispedømme. Samarbeidet på Vestebro er et resultat av en erkjennelse av både økonomiske, kulturelle og demografiske endringer. Til utfordringen med en individualisert kirkegang i et område med gangavstand til flere kirker, svarer man med en profileringsstrategi. Det blir segmentorienterte eller det man også kaller funksjonsorienterte kirker, og beskriver disse som "En kirke med flere ansikter" (s 95). Den samarbeidende struktur i prostiet blir her enheten i forskjelligheten. Det er verd å merke seg at profileringen i de ulike kirkene i stor grad bygger på en utviklingsprosess som allerede hadde startet før man laget en overbyggende enhet. Utfordringen fremover er å forsøke å skape en dobbel tilhørighet for folke som bor i prostiet, både en primærtilknytning til én kirke/ett fellesskap og samtidig en opplevelse av tilhørighet til det store folkekirkefellesskapet i det store soknet/prostiet.

Siste artikkel i denne delen er av prosjektleder Annette Bennedsgaard om "Lokal Kirkeutvikling – en ny måte at være folkekirke på". Etter inspirasjon blant annet fra Norge har Kirkefondet i Danmark startet med 3-årige utviklingsprosjekter i menigheter, med oppstart av tre menighetsnettverk i april 2011. Artikkelen sier relativt lite om metode og innhold i dette prosjektet i praksis. Forfatteren er mest opptatt av visjoner og intensjoner som ligger bak det danske utviklingsprosjektet. Det er et klart ønske om å være en tilrettelegger for å hente frem og sette navn på de mange gode ressurser som er i folkekirken. Det er et uttalt ønske at

kirken skal være mangfoldig, at mange forskjellige mennesker og aktører skal oppleve at de er delaktige og hører til i kirken.

I siste del av boken, "Refleksjoner over menighetsformer i Danmark" er det fire bidragsytere, en prest og en biskop i folkekirken, en pastor i en pinsekirke og generalsekretæren i Luthersk Mission. Presten *Marianne Christiansen* argumenterer for at det er positivt med en usikkerhet om definisjon av menighet. Hun fremhever at ulike menighetsforståelser er uttrykk for kirkens medfødte usikkerhet og at det er en styrke for en mangfoldig folkekirke (s 181). Det er positivt med en vekselvirkning mellom individualitet og fellesskap, mellom soknemenigheter og andre frittstående menigheter, sier hun. En slik mangfoldighet er med på å sikre at kirken kan romme et stort "vi", med ulike grad av deltagelse og involvering. Denne vekselvirkningen gjelder også forholdet mellom prest og menighet. Hun omtaler det som en selvfølge at det i den danske kirke er menigheten som kaller og velger en prest, som er ansvarlig for forkynnelse og forvaltning av sakramentene. Det er så en vekselvirkning mellom på den ene side presten som overleverer, og som er ansvarlig for overleveringen/kirkens tradisjon, og på den annen side dem som er mottakere/den lokale kontekst.

Jens Ole Christensen, generalsekretær i Luthersk Mission og prest i en folkekirkemenighet, argumenterer også for det positive med frie menigheter, som sikrer variasjon og ulik profil. Hans premiss er at "ingen kan være kirke for alle" (s 189). Samtidig påpeker han faren for at slike frie menigheter kan bli isolerte og uniformerte, og fremstå som en subkultur. Han minner om at spenninger og konflikter i en menighet ikke bare kan løses ved å danne nye menigheter. Han advarer mot overbelastede forventninger til de ideelle og harmoniske menighetene, og mener at man heller må lære seg å leve med visse spenninger i menigheter som består av mennesker som også er syndere.

Biskop i Roskilde Stift, *Peter Fischer-Møller*, avrunder boken og peker på behov for å finne nye veier for at kirken skal være relevant for de mange mennesker. Han peker her på samarbeid mellom de etablerte menigheter og frivillige organisasjoner, som en konstruktiv prosess der

man sammen blir bedre til å bevege seg ut av den vante arbeidsformen. Han fremholder også drømmen om en mangfoldig kirke som på ulike måter avspeiler Guds sendelse til verden, som en integrert del av folkekirkens måte å være kirke på.

Alle bidrag i denne boken er tankevekkende fortellinger om endringsprosesser i kirke- og menighetsliv. Den beskriver ikke forandringer som har skjedd på grunnlag av at noen myndighetspersoner eller organer i stat eller folkekirken har bestemt det eller valgt en bevisst strategi. Det er noe som har skjedd med mange ulike aktører og strategier, endringer som har skjedd på grunnlag av forandringer i allmenn kultur og økonomiske rammebetingelser.

Det er tankevekkende å lese disse fortellingene i lys av den pågående debatt om kirkeordning i Den norske kirke. Vi har i likhet med Danmark hatt en sterk statlig styring av kirken. Én av de store forskjellene mellom Norge og Danmark er imidlertid at vi i Norge har bygd opp en internkirkelig regional og sentral styringsstruktur de siste 10-årene. I Danmark legger man større vekt på soknets selvstendighet og har nok på denne måten gitt stort rom for lokale utviklingsprosesser uten at det er blitt stoppet av en generell konservatisme i kirkestruktur. Jeg tenker hele kirkeordningen må forstås kontekstuell, slik også redaktørene av denne boken startet med å si at menigheten må ta farge av den lokale kultur og kontekst. Danmark lever i arven fra blant annet Kirkegaard og Grundtvig. Med stor respekt for åndsfrihet har det danske samfunn utviklet et mangfold og variasjon i samfunnets sentrale kulturinstitusjoner, slik som skole og kirke.

Den danske kirkehistorien viser også at det ikke bare er positive motiveringene som ligger til grunn for nye menighetsdannelser. Det er mange eksempler på splittelser som bakgrunn for menighetsdelinger. I ettertid er dette mangfold noe som det synes å være bred enighet om er en berikelse for kirken som helhet. Med den variasjon som i dag finnes, kan man med *Hasse Neldeberg Jørgensen* (s 143) konstatere at det ikke er én organisasjonsform som "er dratt ned fra himmelen! De er alle menneskeverk ...". Han argumenterer for at valgmenighet er en god

ordning, spesielt i storbyer der man har liten bevissthet om hvor soknegrensen går. På den måten kan valgmenighet eller profilmeneighet sees som et godt tilvalg, ikke som et "fravalg", i forhold til den tradisjonelle soknemenigheten. Arbeidet med lokal kirkeutvikling i soknemenigheter kan også forstås som en prosess for å bli enda mer profilert og lokalt kontekstuell. I en flerkulturell kontekst med stor grad av individualitet kan dette være en stimulan for den norske debatten om menighetsutvikling og kirkeordning generelt, og kirken i storbyene spesielt.

Boken er lettest samtidig som den har en betydelig dokumentasjon og stor faglig grundighet. Forfatterne er engasjerte personer som selv er aktører med god innsikt i den kirkelige praksis. Med ulik erfaringsbakgrunn og kirkelig ståsted opplever jeg at de ulike bidragsyterne kommuniserer godt med hverandre og har et godt språk om å være en misjonar kirke i dagens samfunn, uten bare å gjenta tradisjonelle teologiske formuleringer. For å få til en enda videre debatt om utviklingstrekk og utfordringer i danske kirkeliv kunne det vært stimulerende med noen bidrag også fra personer som i større grad ville se kritisk på den utviklingsprosessen og den kirkevirkeligheten som beskrives.

Boken anbefales til alle som er opptatt av kirke- og menighetsliv.

ERLING BIRKEDAL

PS: Boken kan også lastes ned som pdf-fil fra:
http://www.dmr.org/index.php?option=com_content&view=article&id=200&Itemid=76.

NYHET! NORDISK NYBROTTSARBEID!

Alf B. Oftestad

Kirke – fellesskap – omsorg

Diakonien historie med blick på Norden Bind II og III

Diakonien fra aposteltiden til middelalderen er behandlet i bind I (Luther Forlag 2001).

Foreliggende arbeid består av to bind. Det første drøfter reformasjonstiden, både på luthersk, reformert og romersk-katolsk mark (bind II). Det andre gjennomgår diakoniforståelsen i de påfølgende epoker, nemlig ortodoksien, pietismen og opplysningstiden (bind III).

“Alf B. Oftestad har i en mannsalder vært med på å utvikle og prege det som i dag er den bærende forståelse av diakoni i Den norske kirke. Forfatteren fører oss i dette bindet inn i reformasjonstiden og de påfølgende epokers kamp for barmhjertighet og diakonal omsorg, alt med også vekt på Norden. Jeg anbefaler boka til alle som vil forstå hva diakoni er.”

Tormod Kleiven, forskningssjef/førsteamanuensis, Høyskolen Diakonova

“Enhver med engasjement i diakoni på ett eller annet plan, bør ha gjort seg kjent med denne boken.”

Fredrik Grønningsæter, biskop emeritus

“Alf B. Oftestad fortsetter i bind II og III sin grundige gjennomgang av diakoniens historie. Det er nybrottsarbeid som her gjøres i norsk sammenheng, og det utgjør en faglig hjørnestein innen faget diakonihistorie. Boka skaper også en inspirerende bakgrunnsforståelse for dagens diakonale arbeid.”

Olav Fanuelsen, Olav Fanuelsen, prorektor, Diakonhjemmets Høgskole

Kr 449,-

Vegard Holm
PÅ SPORET AV NOE EKTE

249,-

«Vegard Holm har skrevet ei utfordrende og god bok. På konkret og livsmåte måte går han i dialog med erfaringer i unge voksnes livsverden: Hvem er jeg i ferd med å bli? Hvordan kan jeg gjøre kloke livsvalg i samsvar med grunnleggende verdier? Hva betyr det å leve som kristen ungdom i dag? Holm reflekterer nyansert. Han formulerer tydelige utfordringer og formidler sentrale teologiske innsikter på en lettfattelig måte. Jeg håper boka får mange lesere.»

Leif Gunnar Engedal,
professor i praktisk teologi

www.lutherforlag.no

Nina Karin Monsen
SORG OG LIDENSKAP

Filosofiske refleksjoner

349,-

Sorg og lidenskap er en annerledes sorgbok. Forfatteren byr modig på seg selv på godt og ondt og avslører både sin svakhet og styrke i møte med sin høyst personlige sorg.

Midt i sorgen makter hun å reflektere over de store spørsmålene som er knyttet til liv og død og forpliktende samliv mellom mennesker på en måte som skaper gjenkjennelse, utfordrer til ettertanke og innbyr til kritisk dialog. Boken er båret av en intens tro – ikke bare på livet – men på Gud og det gode, og den er skrevet med sterk og ekte lidenskap.

www.lutherforlag.no